

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
КОВАЛЯ ВІКТОРА ВАСИЛЬОВИЧА
на дисертаційну роботу Аль-Газалі Аміна
“Організаційно-економічний механізм регулювання
фундаментальних наукових досліджень”,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертації

Невизначеність умов поступального суспільного розвитку на стадії повсюдного переходу до постіндустріальної економіки знань парадоксальним чином нівелюють цінність традиційних процедур активізації, нарощування масштабів та максимальної універсалізації діяльності з проведення фундаментальних наукових досліджень. При цьому сучасна практика функціонування найбільш успішних національних економік підтверджує пріоритетну важливість формування особистого та колективного добробуту членів суспільства засобами постійного надання їм благ фундаментального знання у вигляді абстрактних конструктів, через які сприймаються базові структури природи, суспільства та мислення. Ринковий підхід до ефективного врегулювання сфери фундаментальних наукових досліджень ґрунтується на ідентифікації реальної потреби, суспільного запиту на їхнє здійснення – з однієї сторони, здатності частини суспільства до цілеспрямованого, витратного, тривалого за часом нелінійного, багатоступінчатого та кумулятивного навчання та практичної діяльності суб'єктів ФНД з перспективою отримання ринкових переваг – з іншої.

Не в останню чергу, такий стан справ пояснюється відсутністю дієвого та ефективного організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень у вигляді комплексу засобів розпорядно-індикативного впливу на суб'єктів управління – науковців-дослідників, предметом діяльності яких є системна об'єктивація базових структур природи, суспільства та мислення, вербалізація концептуальних конструктів, циклічне оновлення контенту галузевих підсистем знань, творення об'єктивних уявлень про дійсність, формування абстрактних образів реальності.

За таких умов, нагальними теоретичними та прикладними проблемами розвитку знань у сфері соціальних та поведінкових наук вбачаються: задоволення потреби у конкретизації змісту основних форм регулювання фундаментальних наукових досліджень; проведення міжкраїнних порівнянь особливостей фінансування дисциплінарних об'єктів фундаментальних соціально-економічних досліджень, процесу генерування, матеріалізації та накопичення інноваційних знань; суттєве підвищення рівня інноваційності методів і засобів регулювання мережевої діяльності учасників дослідницьких програм; комплексне організаційне та економічне забезпечення управління процесами реалізації дослідницьких програм у сфері фундаментальних наукових досліджень на публічному рівні постіндустріальної національної економіки.

Враховуючи вищезазначене, тему дисертаційної роботи Аль-Газалі Аміна “Організаційно-економічний механізм регулювання фундаментальних наукових досліджень” слід визнати актуальною, а напрям дослідження таким, що потребує схвалення.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Виконання дисертаційного дослідження Аль-Газалі Аміна тісно пов’язане з планами наукових робіт Центральноукраїнського національного технічного університету, зокрема з темами: “Удосконалення механізму державного регулювання зайнятості населення в інноваційному секторі економіки” (номер державної реєстрації 0113U003622, 2013 р.), “Організаційно-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів на ринку кваліфікованої праці” (номер державної реєстрації 0113U003434, 2013 р.), “Стратегічне програмування розвитку мезоекономічних систем в структурі національної економіки” (0117U001291, 2017 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та пропозиції, що знайшли відображення в дисертації Аль-Газалі Аміна на тему “Організаційно-економічний механізм регулювання фундаментальних наукових досліджень” повною мірою досліджені та обґрунтовані, про що свідчить структура побудови та зміст роботи.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень забезпечується системним вивченням дисертантом значного обсягу наукових джерел з проблематики проведення фундаментальних наукових досліджень, зокрема, специфіки адміністративного, фінансового, секторального та державного управління у означеній сфері діяльності; використанням сучасних методів дослідження (аналізу, синтезу, наукової абстракції, логічного аналізу, уточнення базових понять наукового дослідження, групування, порівняння та опису, класифікації, теорії логіки, порівняльного і статистичного, кореляційно-регресійного аналізу, індексного методу і методу групування, кластерного аналізу, компонентного аналізу, системно-структурного аналізу, теорії логіки, гіпотетико-абдуктивного методу, матричних підходів, абстрактного структурно-логічного аналізу, нечіткої логіки, формалізації, сценарного моделювання та прогнозування, побудови когнітивних карт); апробацією наукових результатів на наукових конференціях; публікаціями отриманих результатів досліджень в періодичних наукових виданнях, а також використанням сучасної інформаційної бази, що включає законодавчі та нормативно-правові акти України, аналітичну інформацію центральних органів виконавчої влади, офіційні дані Державної служби статистики України, інших держав, звітні матеріали базових академічних установ.

Достовірність та об’єктивність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується як належним рівнем теоретичного обґрунтування, проведеного на основі вивчення та аналізу праць вітчизняних і зарубіжних вчених, так і логічним зв’язком з поставленою метою і основними завданнями.

Сформована здобувачем мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи та з дотриманням наукової логіки трансформується в систему поставлених і вирішених в роботі наукових завдань. Поставлені завдання структурно та логічно узгоджені між собою, а їх кількість достатня для всебічного розкриття теми дисертації у відповідності до визначеної мети. Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми та засвідчує завершеність дослідження.

Зміст дисертації та опубліковані наукові праці свідчать про ґрунтовне опрацювання автором проблематики дослідження, особисто отримані результати містять наукову новизну, мають практичну цінність і відображають авторський внесок у дослідження питань управління фундаментальними науковими дослідженнями засобами запровадження організаційно-економічного механізму їхнього регулювання.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи Аль-Газалі Аміна визначається сукупністю наукових положень, висновків і рекомендацій теоретичного, методичного і практичного характеру, спрямованих на вирішення проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень в умовах функціонування постіндустріальної економіки знань.

До найважливіших результатів даного наукового дослідження, які характеризуються науковою новизною та мають важливе значення для науки і практики, можна віднести наступні.

1. Запропоноване дисертантом розуміння сутності фундаментальних наукових досліджень (стор. 45), зміст організування яких полягає у забезпеченні постійного відтворення у суспільному обігу актуальних знань, розглядається у якості основної умови поступального суспільного розвитку, що базується на постійній активізації, нарощування масштабів та максимальної універсалізації діяльності з формування особистого та колективного добробуту засобами надання суспільних благ, що постійно оновлюються та поліпшуються. Такого стану справ можливо досягти лише за умови жорсткого дотримання об'єктивних критеріїв формування побутового світогляду у вигляді наукомістких конструктів, через які сприймаються базові структури природи, суспільства та мислення. Головною запорукою успішного проведення фундаментальних наукових досліджень автор визнає реальну потребу у їхньому здійсненні – зі сторони сформованого платоспроможного суспільного попиту, з іншого боку – потенціал пропозиції – здатність високообдарованої частини суспільства до цілеспрямованого, витратного, тривалого за часом нелінійного, багатоетапного та кумулятивного навчання, що має за практичний наслідок інтерактивну, технологічно спеціалізовану та культурно обумовлену інноваційну діяльність суб'єктів ФНД з гарантованою перспективою отримання ринкових переваг.

2. Відзначається послідовністю та логічністю запропонований автором процес конструювання організаційно-економічного механізму регулювання ФНД (рисунок 1.8, стор. 67), який розглядається дисертантом у якості системи засобів розпорядно-індикативного впливу на суб'єктів управління, діяльність яких сконцентровано на інваріантних аспектах когнітивної активності. Предметом пізнавальної активності у цьому випадку виступає системна об'єктивація базових структур природи,

суспільства та мислення, вербалізація концептуальних конструктів, циклічне оновлення контенту галузевих підсистем знань, творення об'єктивних уявлень про дійсність, формування абстрактних образів реальності. Обов'язковою умовою встановлення цінності отриманих у результаті наукової діяльності фундаментальних знань є постійне та творче застосування на усіх рівнях функціонування колективів дослідників систематично поновлюваних критеріїв верифікації рівня результативності дослідницьких програм – полісемантичної раціональності, логічності/екстралогічності, емпіричності/ неемпіричності.

3. У розділі 1.3 представленого дослідження змістовно конкретизовано основні різновиди форм регулювання ФНД (рис. 1.9, стор. 69), що реалізуються з метою експлікації та залучення до ринкового обігу на довгостроковій основі фундаментальних наукових знань. Засоби регулювання ФНД при цьому розглядаються у якості методів використання владних компетенцій щодо формування й використання базових компетентностей суб'єктів у сфері продукування знань: авторитарне адміністрування, формально-механістичне солідаризування в рамках академічних мереж, зовнішнє ціннісне орієнтування та мотивування, або через створення сприятливих умов для самостійного обрання суб'єктами напрямів та варіантів імплементації стандартів глобальних компетентностей у практику пізнавальної діяльності. Визначальні риси національних моделей при цьому пов'язуються автором з особливостями провадження науково-технічної політики, рамками прийнятих моделей формування наукового та соціального капіталу соціоцентричних професійних мереж у публічній сфері національної економіки (рис. 1.10, стор. 71).

4. Використання результатів проведеного у дослідженні компаративного рейтингового аналізу (розділ 2.1) полягає у можливості не лише здійснювати міжкраїнні порівняння поточних особливостей та обсягів фінансування дисциплінарних об'єктів соціально-економічних досліджень (табл. 2.1, стор. 88; стор. 89-93), але й прогнозувати стратегічні наслідки. У якості підстав для цього обираються не лише оцінки економічного потенціалу національних економік, але виявлені на попередніх етапах дослідження особливості реалізації прийнятих моделей регулювання соціальної політики – ступень впливу держави на її формування, типи базових соціальних процесів, політико-ідеологічне спрямування форм публічного регулювання соціального сектору, рівень розвитку національної інноваційної системи, пропорції технологічної матриці зв'язків між галузями національної економіки на стадії проміжного споживання, рівень кінцевого споживання у структурі міжгалузевого балансу, характер зв'язків між соціальною та економічною політикою, рівень залучення стейкхолдерів до управління соціальним сектором національної економіки. Значний науковий інтерес представляють дослідження особливостей фінансування дисциплінарних об'єктів фундаментальних соціально-економічних розвідок (стор. 97-106).

5. Логічним наслідком використання результатів вивчення стану регулювання сфери ФНД в Україні виступає компонування автором проектної ієрархічної структури системного аналізу перспектив їхнього проведення Національним фондом наукових досліджень (рис. 3.17, стор. 205) та МОН України (рис. 3.18, стор. 207). Запропонована процедура системного аналізу дозволяє здійснювати зовнішнє

оцінювання рівня результативності мультирівневого регулювання процесу здійснення ФНД (рис. 3.1, стор. 151), що, за авторським задумом, ґрунтуються на використанні інструментарію регулювання когнітивної діяльності засобами секторального менеджменту на егоцентричному рівні (стор. 154-169), рівні соціоцентричних дослідницьких мереж (розділ 3.2), рівні публічного сектору та публічної сфери суспільного сектору національної економіки (розділ 3.3) як незалежних перемінних з метою отримання достовірних знань у предметних сферах фундаментальних наукових досліджень.

6. Запропоновано авторську модель управління процесом мережевого генерування ФНЗ як результату функціонування інноваційно активних когнітивних екосистем. Її використання забезпечує, з одного боку, мінімізацію загроз впливу негативних феноменів групової поведінки у середовищі розробників фундаментальних наукових теорій (рис. 3.8, стор. 172), з іншого – гарантує підвищення рівня інноваційності методів і засобів менеджменту мережевої діяльності. Останнє пропонується здійснювати шляхом комбінування спеціальних елементів регулювання групової активності у відповідності до домінуючих методологічних підходів генерування парадигм у процесі реалізування науково-дослідницьких програм (стор. 175) з наступним узгодження теоретичних позицій учасників та їхньою подальшою експертною верифікацією за участі наукової спільноти у випадку оприлюднення.

7. Наведену у роботі модель обміну інформаційними та матеріально-грошовими потоками (рис. 3.14, стор. 192) між сегментами національної інноваційної системи в умовах розгортання спіралі Quadruple Helix постіндустріальної національної економіки знань може бути покладено у основу формування гібридних агент-орієнтованих моделей інституціональних агентів, що у найбільш повній мірі відповідає вимогам прогностичного моделювання їхньої обмежено раціональної поведінки.

За вищевикладеним можна дійти висновку, що дисертаційна робота Аль-Газалі А. є вагомим внеском у вирішення важливої науково-прикладної проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень в умовах функціонування постіндустріальної економіки знань. Впровадження її результатів сприятиме покращенню результатів функціонування національної інноваційної системи, нарощенню нематеріальних активів національного багатства, максимальному повному задоволенню потреб споживачів у наукомісткій високотехнологічній продукції, гарантованому забезпеченню стабільного нарощування чистих потоків грошових коштів ринкової ренти від використання наукового капіталу та у підсумку забезпечить зростання рівня конкурентоспроможності національної економіки України.

Зміст та завершеність дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Аль-Газалі А. охоплює широке коло питань, які знайшли своє відображення у структурі та змісті дисертації. Дисертаційне дослідження складається з трьох розділів, які комплексно розкривають досліджувану проблематику, мають логічну структуру та містять змістовний характер.

У вступі викладена актуальність теми, мета, завдання, методи дослідження, наукова новизна, практичне значення та апробація результатів дослідження.

У першому розділі дослідження “Теоретичні та методичні основи регулювання фундаментальних наукових досліджень” узагальнюються теоретичні основи процесу інституалізації наукових досліджень у когнітарному соціумі (підрозділ 1.1), вивчаються прикладні аспекти здійснення фундаментальних наукових досліджень періоду переходу до постіндустріальної економіки (підрозділ 1.2), аналізуються особливості використання сучасних форм та національних моделей організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень у інноваційних системах економіки знань (підрозділ 1.3).

У другому розділі дисертації “Стан та тенденції регулювання фундаментальних наукових досліджень в системі управління національною економікою” наводяться результати проведеного автором компаративного рейтингового аналізу міжнародної практики регулювання фундаментальних наукових досліджень (підрозділ 2.1), оцінювання стану та тенденції регулювання академічної сфери наукових досліджень (підрозділ 2.2), оцінювання інтегрального індексу ефективності регулювання національною та галузевими підсистемами академічних наукових досліджень в Україні (підрозділ 2.3).

У третьому розділі роботи “Комплексне забезпечення підвищення рівня ефективності організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень” автор розробляє комплекс стратегічних напрямів удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень (підрозділ 3.1), розвиває засадничі принципи регулювання мережевої поведінки учасників дослідницьких програм у сфері фундаментальної науки (підрозділ 3.2), формулює системні вимоги до регулювання процесу організаційного та економічного забезпечення публічного менеджменту дослідницьких програм у сфері фундаментальних наукових досліджень.

У дисертаційному дослідженні наводиться теоретичне узагальнення, а також вирішуються прикладні питання щодо поглиблення методичних положень та розроблення практичних рекомендацій з приводу формування, використання та удосконалення організаційно-економічного механізму багаторівневого регулювання фундаментальних наукових досліджень (ФНД) у процесі функціонування економіки знань.

У роботі наводиться визначення ФНД як первинних експериментальних або теоретичних розвідок у сфері отримання нових знань про основоположні властивості явищ та спостережуваних фактів, що здійснюються без конкретної мети прикладного застосування і розцінюються як чисте суспільне благо. участі інноваційно активних інституціональних агентів національної економіки. Розглядається історична ретроспектива та вивчаються особливості постмодерного етапу інституціалізації ФНД. Організаційно-економічний механізм регулювання (ОЕМР) ФНД визначено автором у якості структурованої системи засобів розпорядно-індикативного впливу на суб'єктів управління, діяльність яких зосереджено на евристичних аспектах когнітивної мобільності з метою сприяння процесам системної об'єктивації базових структур природи, суспільства та мислення, вербалізації концептуальних компонентів, циклічного оновлення предметного контенту галузевих підсистем

знань, сприяння процесу творення об'єктивних уявлень про дійсність, формування абстрактних образів реальності за дотримання динамічно поновлюваних ціннісних критеріїв раціональності результатів дослідницьких програм.

Зміст регулювання ФНД автором підпорядковується меті підвищення рівня та якості задоволення життєвих потреб соціуму у процесі надання і споживання суспільних благ засобами адекватного відображення об'єктивної картини універсуму, організування на цій основі практико-перетворювальної діяльності з формування максимально можливого рівня добробуту, нарощування соціального і наукового капіталу інноваційно орієнтованих екосистем постіндустріальної економіки.

Досліджується та конкретизується зміст основних форм регулювання ФНД. Реалізовано авторський підхід щодо розуміння того, що національні моделі регулювання ФНД детермінуються особливостями науково-технічної політики держави, рамками прийнятих моделей формування наукового та соціального капіталу соціоцентричних професійних соціальних мереж публічної сфери національної економіки.

На основі узагальнення даних щорічних релізів асоціацій, агентств, міністерств, академій, комісій, асоціацій, професійних об'єднань, інститутів, фондів, організацій, форумів, громадських організацій автором визначаються національні особливості співвідношення між джерелами фінансування ФНД. Автором встановлюються національні особливості використання різновидів моделей фінансування ФНД з різним співвідношення основних джерел і виділенням суттєвих переваг та окремих недоліків. Значну частину дослідження присвячено вивченню сучасного стану та тенденції регулювання сфери ФНД в Україні. Змістовний аналіз проводиться у розрізі секцій, відділень регіональних центрів, наукових установ організацій дослідно-виробничої бази, малих та спільних підприємств, технопарків Національної академії наук України та Національних галузевих наук України. Принагідно визначається повний перелік суб'єктів публічно-державного регулювання національного рівня, функції та правовий статус суб'єктів – безпосередніх виконавців наукових та науково-технічних досліджень в системі державного регулювання ФНД.

У аналітичному розділі дослідження узагальнюються фактичні результати показників касових витрат на виконання переліку бюджетних програм, фактичних показників продукту касового виконання бюджетних програм, ефективності касового виконання бюджетних програм, показників якості виконання бюджетних програм установами Національної академії наук України протягом 2015-2019 рр., а також проводиться комплексний аналіз діяльності у сфері проведення ФНД національними галузевими академіями наук України – аграрних, правничих, медичних, педагогічних наук, мистецтв.

Доводиться теза, що ефективне сприяння комплексу змістовних дій щодо реалізації пошукових досліджень може бути забезпечено за рахунок використання специфічного інструментарію засадничих принципів регулювання ФНД на егоцентричному (персональному), груповому та публічному рівнях секторального менеджменту. Очікуваним наслідком результативного багаторівневого регулювання процесу є продукування невичерпних позакон'юнктурних суспільних благ у вигляді концептуальних результатів ФНД, що відповідає класифікаційним ознакам найвищого ступеня наукової новизни.

Формулюється мета реалізації OEMP ФНД на індивідуальному рівні, яка полягає у активізації та ефективному використанні засобів внутрішнього самоорганізування суб'єктів дослідницької діяльності та мобілізації інтуїтивних ресурсів абдуктивної діяльності, інших пов'язаних дослідницьких компетенцій агентів когнітивної активності, що спрямовані на примноження сукупності фонових знань.

Доводиться, що менеджмент групової діяльності як елемент OEMP ФНД здійснюється з метою всебічного сприяння процесам підвищення рівня системності науково-дослідницьких програм. Ознаками системності програм при цьому визнаються структурована у груповій діяльності системоутворююча, критична та прогностична цілісність генетично пов'язаних теорій, обґрунтована онтологічними, семантичними, гносеологічними та аксіологічними підставами, що еволюціонує у відповідності до певного типу нелінійності, складності та самоорганізації діяльності наукової спільноти, відносної єдності теорій в межах єдиної парадигми.

Вагомою проблемою розвитку сучасних ФНД ідентифікується потреба принципового визначення науковців щодо оцінювання перспектив подальшого розвитку науки за магістральними напрямками засобами публічного вимірювання рівня раціональності фундаментальних наукових теорій. У відповідності до канонів постмодерністського типу раціональності, до основи практичних механізмів детермінації засад фундаментальної науки автором покладається встановлення рівня їхньої цінності, адже саме вони забезпечують виконання регулятивної та прагматичної функцій наукового пізнання, визначають критерії істинності та корисності створених наукових концепцій.

Комплексний вплив ФНД на розвиток постіндустріальної економіки описано автором із залученням моделі функціонування національної інноваційної системи. У якості основних засобів фінансового забезпечення фундаментальних наукових досліджень розглядаються програмне та контрактне фінансування, гранти, бюджетне фінансування (повне утримання наукових організацій). У якості варіанту фінансування, на протиположному, розглянуто моделі встановлення ціни контрактів на виконання ФНД за рахунок альтернативних джерел.

Наприкінці тексту дисертації подано загальні висновки, які відображають найбільш вагомий науковий та практичний результати.

Список використаних джерел складено відповідно до чинних стандартів. Дисертаційне дослідження за своїм змістом відповідає спеціальності 051 Економіка, є логічним, завершеним науковим доробком. За структурою, обсягом, оформленням та змістовним наповненням робота повністю відповідає вимогам, встановленим МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи

Викладені у дисертації положення мають теоретичне і практичне значення та розвивають і поглиблюють теоретико-методичні положення й науково-практичні рекомендації щодо підвищення рівня ефективності проведення фундаментальних наукових досліджень у процесі запровадження організаційно-економічного механізму їхнього регулювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання запропонованих методичних положень та практичних рекомендацій для вдосконалення комплексного організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень, розробки рекомендації щодо його формування, використання й інноваційного оновлення.

Практична цінність отриманих результатів підтверджується довідками про їх використання в практиці суб'єктів управлінської та господарської діяльності, а саме:

- фахівцями Інституту сільського господарства Степу НААН України у ході формування перспективних планів наукової діяльності, обґрунтування пропозицій щодо підвищення економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в умовах поширення ресурсощадливих технологій, підвищення рівня спеціалізації, концентрації та вдосконалення територіального розміщення суб'єктів господарювання, оптимізації обсягів виробництва агропромислової продукції у Кіровоградській області (довідка № 127/к-011 від 09.02.2021 р.);

- фахівцями Департаменту статистики Кіровоградської обласної державної адміністрації у процесі формування методичних підходів до оцінювання ефективності регулювання діяльності наукових інституцій (довідка №01-19-701/08 від 22 січня 2021 р).

- основні положення дисертації запроваджено у освітній процес Центральноукраїнського національного технічного університету під час викладання навчальних дисциплін “Менеджмент організацій”, “Корпоративне управління”, “Інвестиційні та фінансові інструменти адміністративного менеджменту”, “Аудит і оцінювання управлінської діяльності”, “Економічна діагностика”, “Управління проектами”, “Управління змінами”, “Методологія і засоби адміністративного менеджменту” (довідка № 33-15/1703 від 12.11.2020 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені автором у 5 наукових працях, серед яких: 2 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 2 публікації – в інших виданнях. Загальний обсяг публікацій – 1,5 друк. арк. (із них автору одноособово належить 0,14 друк. арк.).

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження Аль-Газалі А. пройшли апробацію на 2 міжнародних та регіональних науково-практичних конференціях.

Наукові публікації Аль-Газалі А. достатньо повно розкривають зміст дисертаційного дослідження, його наукову новизну та результати, що виносяться на захист, а їхній обсяг та кількість відповідають встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України.

Оцінка ідентичності викладення матеріалу дисертації та автореферату

З огляду на результати детального вивчення змісту наукових публікацій Аль-Газалі А., дисертації та анотації, зроблено висновок: дисертаційна робота на тему “Організаційно-економічний механізм регулювання фундаментальних наукових досліджень” відповідають усім кваліфікаційним вимогам до наукових робіт

задекларованого напрямку економічних досліджень. Викладений у логічній послідовності та науково обґрунтований матеріал дисертаційної роботи повністю відображає результати досліджень. Представлене дослідження має концептуальний і прикладний аспекти, що характерно для такого рівня наукової роботи.

В анотації з достатньою повнотою і в логічній послідовності відображено зміст дисертації, розкрито основні результати, одержані в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

Дискусійні положення та зауваження до роботи

Критичний аналіз сформульованих у дисертаційній роботі тверджень, висновків і рекомендацій свідчить, що в роботі мають місце окремі положення, щодо яких є зауваження, або які є дискусійними та потребують уточнення.

1. Доцільною виглядає потреба у додаткових поясненнях щодо результатів розрахунку узагальнених індикаторів результативності реалізації програм фундаментальних наукових досліджень академічними установами Національної академії наук України та національних галузевих академії наук України (табл. 2.31, стор. 146). Автором не розкрито, якими конкретно причинами пояснюється доволі суттєва різниця в узагальнених рейтингах діяльності шести національних академії країни, та за рахунок яких впливів спостерігаються значні коливання в узагальнених рейтингах протягом суміжних періодів оцінювання.

2. Недостатньо чітко представлена принципова різниця у змісті патерналістської з державним регулюванням у формі прямого фінансового забезпечення вітчизняної моделі регулювання ФНД в Україні у порівнянні з сегментованими у тому ж секторі моделями, що поширені в інших країнах світу (рис. 1.10, стор. 71; розділ 2.2).

3. Робота набула б більшої практичної значимості, якби в ній були представлені заходи щодо активізації фонових знань у межах функціонування егоцентричних та соціоцентричних соціальних мереж, які представлено автором у якості вхідних когнітивних характеристик дослідника (рис. 3.1, стор. 151).

4. Враховуючи особливості побудови схеми системного аналізу перспектив проведення фундаментальних наукових розвідок Національним фондом наукових досліджень України, що суттєвим чином відрізняється від аналогічної схеми для МОН України, додаткових пояснень потребує зміст позитивної (аналітичної) та нормативної функцій у процесі забезпечення ефективності ФНД четвертого ієрархічного рівня (рис. 3.17, стор. 205).

Водночас, наявність вищезазначених зауважень не змінюють принципових положень дисертаційної роботи, яка має високий науковий рівень та містить вагомий науковий результати.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Аль-Газалі Аміна “Організаційно-економічний механізм регулювання фундаментальних наукових досліджень” є самостійною, завершеною науковою працею, що відповідає обраній темі та визначеній меті. Отримані нові науково обґрунтовані теоретичні і практичні результати в комплексі спрямовані на вирішення важливої проблеми – підвищення рівня ефективності процесів

використання багаторівневого організаційно-економічного механізму регулювання фундаментальних наукових досліджень у процесі функціонування національної економіки знань.

Дослідження виконано автором самостійно на високому теоретико-методологічному рівні. Основні положення та отримані наукові результати висвітлено у публікаціях. Анотація дисертації ідентично відображає структуру і зміст роботи, основні положення, отримані наукові результати, сформульовані висновки і рекомендації та не містить інформації, що є відсутньою у дисертаційній роботі.

Дисертація має наукове та практичне значення, її належним чином структуровано, порядок викладення матеріалу відображає послідовність проведеного автором дослідження.

Висловлені зауваження не знижують теоретичну і прикладну значимість отриманих наукових результатів виконаного дослідження.

Таким чином, за новизною та актуальністю, науковою значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладання у науковій періодиці, станом оформлення дисертаційне дослідження відповідає вимогам, що висуваються до дисертації доктора філософії, вимогам пп. 9, 10, 11 “Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії”, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 “Про присудження ступеня доктора філософії” щодо здобуття ступеня доктора філософії. На підставі вище викладеного дослідження Аль-Газалі Аміна та тему “Організаційно-економічний механізм регулювання фундаментальних наукових досліджень” є завершеною кваліфікаційною науковою працею, положення якої розв’язують важливі наукові проблеми у галузі соціальних та поведінкових наук, а її автор Аль-Газалі Амін заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
виконуючий обов’язки директора
Південного наукового центру
Національної академії наук України і
Міністерства освіти і науки України

В.В. Коваль